

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการกำหนดที่ตั้งและขนาดของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ที่กำหนดให้ที่ตั้งของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ไม่สามารถตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเขตผังเมืองรวมได้ เพื่อจำกัดการขยายตัวของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่และแก้ปัญหาค่าเช่าที่ดินของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมของไทย หรือ ไซท์ห่วย (traditional trade) เนื่องจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่มีการขายสินค้าที่ราคาถูกลงกว่าร้านค้าทั่วไป รวมถึงการให้บริการและความสะดวกต่าง ๆ ที่เป็นการจูงใจผู้บริโภคหันไปใช้บริการร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ จึงส่งผลกระทบต่อการค้าปลีกรายย่อยอย่างมาก ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวนี้อาจจะ ควบคุมธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ของต่างชาติได้ ก็จริง ในขณะที่เกี่ยวกับการขยายธุรกิจของคนไทยเองก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน จึงอาจจะส่งผลกระทบต่อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตของเมืองให้ชะงักงัน นอกจากนี้การเติบโตทางด้านธุรกิจค้าปลีกของต่างชาติยังได้มีการเปลี่ยนแปลงขนาดธุรกิจให้มีขนาดเล็กลง (sizing) เพื่อสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้นอีกด้วย จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้มาตรการทางผังเมือง ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพื่อแก้ปัญหาค่าเช่าที่ดินแพงระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่และรายย่อย และเพื่อควบคุมและจำกัดการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ทางการค้าและเศรษฐกิจ เท่านั้น ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาค่าเช่าที่ดินแพงที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาของเมืองเท่าที่ควร

หากกล่าวถึงร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเมือง โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็น การศึกษาถึงขอบเขตการให้บริการของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแต่ละพื้นที่ ซึ่งปัญหาและผลกระทบของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ต่อเมืองที่ได้ศึกษา นั้นยังมีด้วยกัน อีกหลายด้าน เช่น ปัญหาค่าเช่าที่ดินแพงและที่ดินขาด ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง ปัญหาทัศนียภาพของชุมชนเสื่อมโทรม ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ประชากรและเมืองโดยตรง อีกทั้งยังเป็นปัญหาสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจหรือ ความขัดแย้งอื่น ๆ แต่การเลือกกลุ่มประชากรในการศึกษาส่วนใหญ่มักจะเลือก จากกลุ่มผู้บริโภค และผู้ใช้บริการ ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เพื่อสอบถามทัศนคติต่อปัญหาของเมือง ซึ่งอาจจะไม่

สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย เนื่องจากกลุ่มประชากรดังกล่าวอาจจะไม่ได้เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่

ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง และควรมีการศึกษาจากกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่รอบ ๆ ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เนื่องจากเป็นผู้ที่น่าจะได้รับผลกระทบโดยตรง เพื่อหามาตรการป้องกันหรือแก้ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยโดยรอบอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบถึงผลกระทบและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบ

2. เพื่อเสนอแนะข้อกำหนดหรือมาตรการทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับ ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าที่่จะเกิดขึ้นต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่

1.3 คำถามการวิจัย

“ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบอย่างไร”

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1) ศึกษาตำแหน่งที่ตั้ง ขนาดของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เส้นทาง การเดินทางและการเข้าถึง ที่อาจจะ ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบ พื้นที่โครงการทั้งสองแห่ง ได้แก่ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง และเทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น

2) ศึกษา ความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เกี่ยวกับ พฤติกรรมและผลกระทบที่มีต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ พฤติกรรมการใช้บริการร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และมาตรการควบคุมร้านค้าปลีกขนาดใหญ่

1.4.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 แห่ง โดยอาศัยการแบ่งขอบเขตพื้นที่ศึกษาตามเส้นทางเข้าออก และพื้นที่ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ได้แก่ พื้นที่บริเวณโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง มีเนื้อที่ประมาณ 153 ตารางกิโลเมตร (ดังภาพที่ 1.1) และพื้นที่บริเวณโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น เนื้อที่ประมาณ 185.5 ตารางกิโลเมตร (ดังภาพที่ 1.2)

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาผลกระทบบจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบ :
กรณีศึกษาเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยมีระเบียบวิธีและขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยในเบื้องต้นเป็นการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เช่น ความหมายและประเภทของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ แนวคิดการเลือกทำเลและที่ตั้ง ผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ รวมทั้งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร บทความ งานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2) สัมภาษณ์สภาพแวดล้อมและลักษณะทางด้านกายภาพของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง และพื้นที่บริเวณร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น โดยดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยภาพถ่าย รวมทั้งลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบ

3) สัมภาษณ์พฤติกรรมการใช้บริการร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ของผู้อยู่อาศัยโดยรอบ รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ต่อผู้อยู่อาศัยโดยรอบ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 16

4) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลักษณะทางด้านกายภาพของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ และใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะมาตรการควบคุมร้านค้าปลีกขนาดใหญ่

5) สรุปผลและเสนอแนะมาตรการควบคุมร้านค้าปลีกขนาดใหญ่

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึง ลักษณะทางกายภาพของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นกับ ผู้ที่อยู่อาศัยโดยรอบ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดมาตรการทางผังเมืองที่เหมาะสม ทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ จากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่อีกด้วย

1.7 คำจำกัดความในงานวิจัย

ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ หมายถึง ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ประเภท ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (Super Center/Super Store) หรือไฮเปอร์มาร์เก็ต (Hypermarket) โดยอาคารมีพื้นที่รวมกันในหลังเดียวกันเกิน 2,000 ตารางเมตร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดเทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น และ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง เป็นพื้นที่ศึกษา

ผู้อยู่อาศัยโดยรอบ หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ตามที่ได้กำหนดในขอบเขตพื้นที่การศึกษาในบางชื่อ ได้แก่ เทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น และ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง

ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต พื้นที่ที่ติดต่อกับร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ รวมทั้งเส้นทางการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 1.1

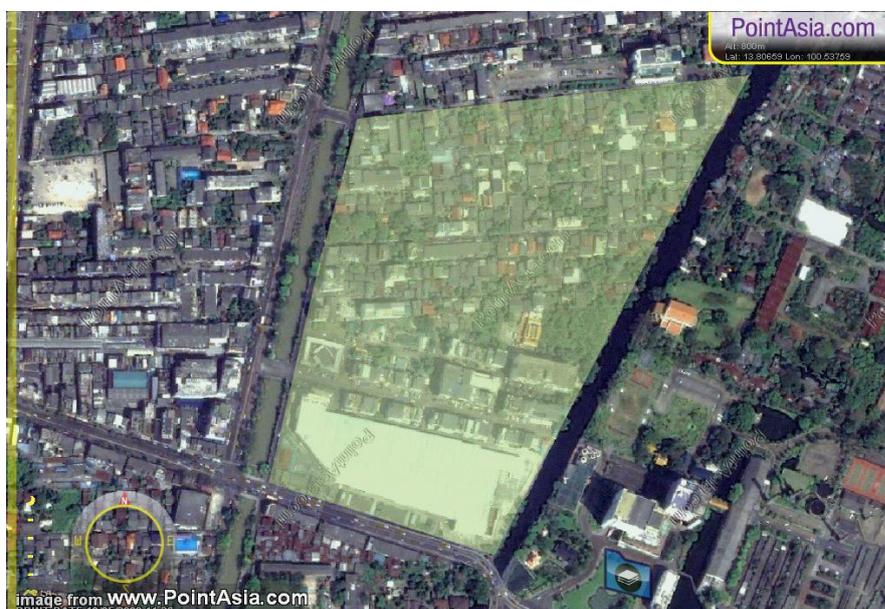
ขอบเขตพื้นที่ศึกษาของบิกซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาวงศ์สว่าง

ที่มา: บริษัท พอยท์ เอเชีย จำกัด, 2552.

ภาพที่ 1.2

ขอบเขตพื้นที่ศึกษาของเทสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาประชาชื่น

ที่มา: บริษัท พอยท์ เอเชีย จำกัด, 2552.